

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Theories

Nursing Theories

Nursing Theories

Εισαγωγή στην Επιστήμη και τη Φιλοσοφία

- Η **επιστήμη** ασχολείται με το **αίτιο** και το **αποτέλεσμα**. Η επιστημονική προσέγγιση στην κατανόηση της πραγματικότητας χαρακτηρίζεται από την παρατήρηση, την επαλήθευση και την εμπειρία. ο έλεγχος υποθέσεων και ο πειραματισμός θεωρούνται επιστημονικές μέθοδοι.
- Αντίθετα, η **φιλοσοφία** ασχολείται με το **σκοπό της ζωής**, τη **φύση της ύπαρξης** και της **πραγματικότητας**, τη **θεωρία** και τα **όρια της γνώσης**. Η διαίσθηση, η ενδοσκόπηση και ο λογικός συλλογισμός αποτελούν παραδείγματα της φιλοσοφικής μεθοδολογίας.

Η επιστήμη συνδέεται στενά με τη φιλοσοφία, από την οποία εκπορεύεται η βάση κατανόησης και ανάπτυξης **επιστημονικών θεωριών**.

Ορισμός και χαρακτηριστικά του όρου θεωρία

- Πρόκειται για ένα σύνολο λογικά σχετιζόμενων εννοιών, δηλώσεων, προτάσεων και ορισμών, που πηγάζουν από φιλοσοφικές πεποιθήσεις βασισμένες σε επιστημονικά δεδομένα και από τις οποίες μπορούν να εξαχθούν, δοκιμαστούν και επαληθευτούν υποθέσεις. Η θεωρία αποσκοπεί στην περιγραφή ή τον χαρακτηρισμό των φαινομένων.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι, η χρήση της θεωρίας συμβάλλει στη **δόμηση και οργάνωση της νοσηλευτικής γνώσης** και παρέχει ένα συστηματικό μέσο συλλογής δεδομένων, με στόχο την περιγραφή, ερμηνεία και πρόβλεψη της νοσηλευτικής πρακτικής.

Η σημασία της θεωρίας στη Νοσηλευτική

- Προ της εμφάνισης των νοσηλευτικών θεωριών, η νοσηλευτική **υπαγόταν σχεδόν ολοκληρωτικά στην ιατρική.**
- Η πρακτική υπαγορευόταν από άλλους και στην ολοκλήρωσή της συμπεριλαμβανόταν αρκετά παραδοσιακά, τελετουργικά βήματα, που ελάχιστη σχέση είχαν με τον ορθολογισμό.
- Αρχικό στόχο των θεωρητικών αποτέλεσε η αναγνώριση των πολύπλοκων διανοητικών και διαπροσωπικών δραστηριοτήτων που **διακρίνουν την επιστημονική νοσηλευτική από την απλή εκτέλεση καθηκόντων.**
- Θεωρήθηκε ότι τα εννοιολογικά μοντέλα και οι θεωρίες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τους μηχανισμούς μέσω των οποίων οι νοσηλευτές θα ανταλλάσσουν τις **επαγγελματικές τους απόψεις**, θα προκύψει μια **ηθική δομή** που θα καθοδηγεί την πρακτική και θα αναπτυχθεί η **συστημική σκέψη** περί της νοσηλευτικής και των εφαρμογών της.

Η συμβολή των νοσηλευτικών θεωριών στην νοσηλευτική επιστήμη

- Οι νοσηλευτικές θεωρίες **καθοδηγούν την κλινική πρακτική.**
- Μια από τις πρωτεύουσες εφαρμογές των θεωριών είναι η **παραγωγή λύσεων** για τις καταστάσεις που προκύπτουν από τη νοσηλευτική πρακτική, **θέτοντας στόχους για την αξιολόγηση και τη διάγνωση.**
- Οι θεωρίες **επαυξάνουν την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της πρακτικής μας με τελικό αποτέλεσμα τη βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας.**
- Οι θεωρίες **εξασφαλίζουν επαγγελματική αυτονομία** κατευθύνοντας την **εκπαίδευση, την άσκηση και την έρευνα** στο επάγγελμα.
- Από την μελέτη των έργων των μελετητών της νοσηλευτικής γίνεται φανερό ότι οι μεγάλες θεωρίες **παραγάγουν υλικό για έρευνα, αλλά και ενσωματώνουν το ερευνητικό προϊόν, προς όφελος της πρακτικής, της εκπαίδευσης και της διοίκησης.**
- Παρέχουν ακόμα **φιλοσοφικό υπόβαθρο** που θα χρησιμοποιήσουν οι ερευνητές προκειμένου να επιλέξουν ένα αντικείμενο μελέτης, ή να αναπτύξουν μια οργανωτική θεωρία για τις ανάγκες της έρευνας.

Η ανάπτυξη της θεωρίας στη νοσηλευτική

- Η **Florence Nightingale**, πρώτη περιέγραψε τι θεωρούσε ως σκοπό και πεδίο άσκησης της νοσηλευτικής, ενώ όρισε ως νοσηλευτή αυτόν που αναλαμβάνει την ευθύνη της προσωπικής υγείας του ασθενούς.

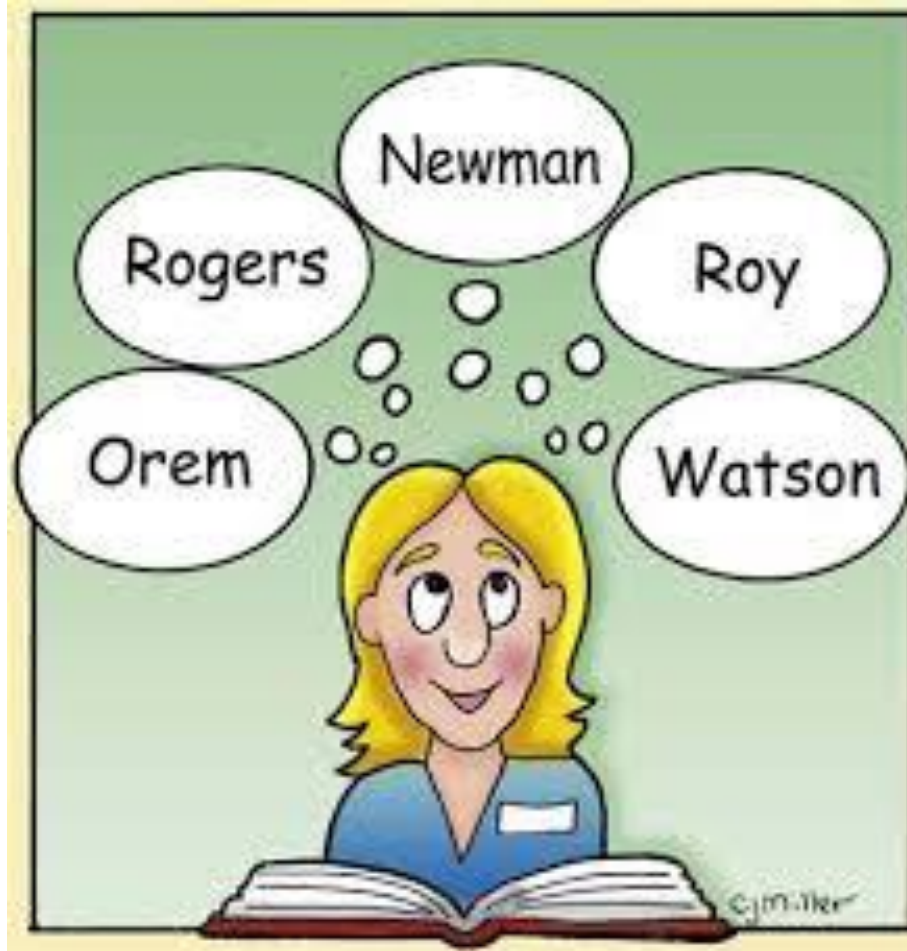
Υποστήριζε ότι:

- Ο ρόλος του νοσηλευτή συνίσταται στην τοποθέτηση του ασθενούς **«στην καλύτερη δυνατή θέση που θα επιτρέψει στη φύση να δράση επάνω του»**.
- Οι νοσηλευτές οφείλουν να πραγματοποιούν ακριβείς παρατηρήσεις των ασθενών και να είναι σε θέση να περιγράψουν την κατάσταση του ασθενούς στο γιατρό με συστηματικό τρόπο. Να εξετάζουν κριτικά τη φροντίδα του ασθενούς και να προβαίνουν στις κατάλληλες και απαραίτητες ενέργειες που θα διευκολύνουν την ανάρρωσή του.

Ταξινόμηση των νοσηλευτικών θεωριών

Οι νοσηλευτικές θεωρίες έχουν δύο ταξινομήσεις:

- Η πρώτη ταξινόμηση αφορά **το επίπεδο επεξεργασίας των θεωριών**.
- Η δεύτερη σχετίζεται με **το επίπεδο αφαίρεσης των θεωριών**.
- Τα επίπεδα επεξεργασίας των νοσηλευτικών θεωριών διακρίνονται σε τέσσερα επίπεδα και συγκεκριμένα:
 - 1) περιγραφικές θεωρίες
 - 2) επεξηγηματικές θεωρίες
 - 3) θεωρίες προβλεψιμότητας
 - 4) καθοδηγητικές θεωρίες
- Τα επίπεδα αφαίρεσης νοσηλευτικών θεωριών παρουσιάζονται σε τρία επίπεδα:
 - 1) ευρείες θεωρίες, που έχουν υψηλό επίπεδο αφαίρεσης.
 - 2) μέση-εμβέλεια θεωρίες που είναι λιγότερο αφαιρεμένες από τις ευρείες και απευθύνονται σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα, και θεωρίες πράξης ή μικρο-θεωρίες που είναι πολύ πιο συγκεκριμενοποιημένες και περιορισμένες σε ορισμένα περιβάλλοντα με μικρό βαθμό αφαίρεσης.

Dorothea E. Orem:

Η θεωρία του Ελλείματος Αυτοφροντίδας

Η **Orem** τονίζει ότι η νοσηλευτική αντιμετωπίζεται ως μια **τέχνη** μέσω της οποίας ο λειτουργός προσφέρει εξειδικευμένη βοήθεια σε άτομα με αδυναμία να αυτοεξυπηρετηθούν, καλύπτοντας τις ανάγκες τους τα ίδια. Ο νοσηλευτής συμμετέχει στην ιατρική φροντίδα που το άτομο δέχεται από τον ιατρό.

Η Orem περιγράφει τρεις έννοιες που είναι:

- 1. Η αυτοφροντίδα
- 2. Η ελλειμματική αυτοφροντίδα
- 3. Τα νοσηλευτικά συστήματα

Dorothea E. Orem:

1. Η αυτοφροντίδα είναι η ρυθμιστική λειτουργία του ανθρώπου, εκούσια δράση εξασφάλισης της τροφοδοσίας σε αναγκαίο υλικό προκειμένου να συνεχιστεί η ζωή, η αύξηση και ανάπτυξη όπως και η διατήρηση της ακεραιότητας.

2. Η ελλειμματική αυτοφροντίδα εμφανίζεται όταν τα άτομα αδυνατούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες της αυτοφροντίδας. Περιλαμβάνουν την ανάγκη για οξυγόνο, τροφή, ανάπαυση, κοινωνική αλληλεπίδραση και άλλα στοιχεία της ανθρώπινης λειτουργίας.

3. Τα νοσηλευτικά συστήματα είναι πολυδιάστατα και θεωρούνται ως:

- ολικά ανταποδοτικά
- μερικώς ανταποδοτικά
- ή υποστηρικτικά
- εκπαιδευτικά συστήματα.

Betty Neuman:

Το Μοντέλο Συστημάτων της Neuman

- Το μοντέλο της Neuman στηρίζεται στη **θεωρία των συστημάτων του Bartallafy**.
- Σύμφωνα με τη θεωρία των συστημάτων, το σύνολο **λειτουργεί σε σχέση με τα αλληλοσυνδεόμενα τμήματα που το αποτελούν**.
- Το μοντέλο της Neuman είναι ένα ανοικτό σύστημα με δύο σημαντικές έννοιες. **Το stress και την αντίδραση σ' αυτό**.
- Τόσο τα αρνητικά όσο και τα θετικά ερεθίσματα επιδρούν στο σύστημα, το οποίο προσπαθεί να διατηρήσει την ισορροπία και την ομοιοστασία του.
- Μόλις η ισορροπία διαταραχθεί από κάποιο ερέθισμα, δραστηριοποιείται το σύστημα και παράγει ενέργεια με σκοπό την προσαρμογή και επαναφορά στην ισορροπία.

Betty Neuman:

Το Μοντέλο Συστημάτων της Neuman

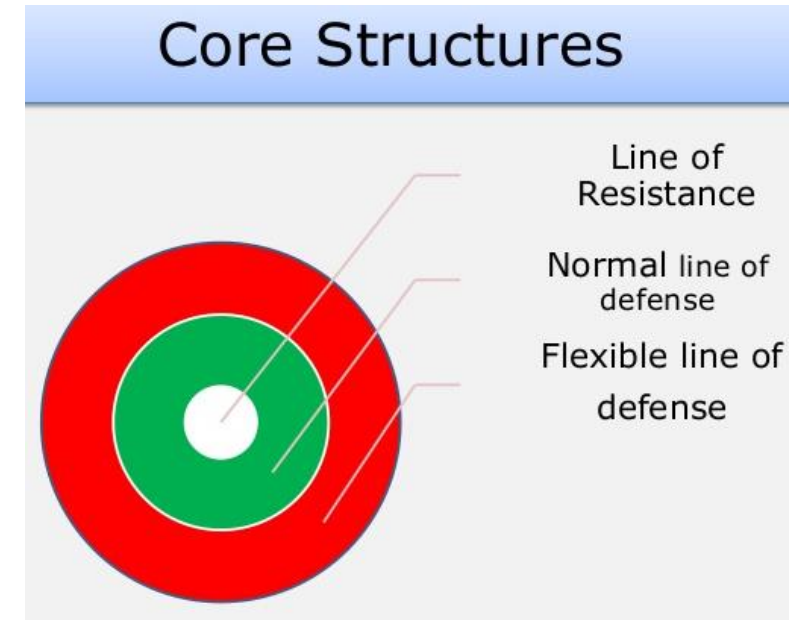
Η Neuman χρησιμοποιεί στην θεωρία της 4 βασικές έννοιες:

- Άτομο
- Περιβάλλον
- Υγεία
- Νοσηλευτική

- Κατά την Neuman, το άτομο είναι ένα ανοικτό σύστημα που βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με το περιβάλλον, το οποίο επηρεάζει και από το οποίο επηρεάζεται.
- Τρία επίπεδα που περιβάλλουν το άτομο υπό μορφή προστατευτικών συνόρων το διαφυλάττουν από τα ερεθίσματα του περιβάλλοντος

Γραφικά παρουσιάζονται σε ομόκεντρους κύκλους με κέντρο το άτομο, αποτελεί δε μια δυναμική σύνθεση με πέντε διαστάσεις ή μεταβλητές:

- Φυσιολογική
- Ψυχολογική
- Κοινωνική
- Πνευματική
- Αναπτυξιακή διάσταση

Betty Neuman:

Το Μοντέλο Συστημάτων της Neuman

Η αντίδραση του στις πιέσεις αυτές θα εξαρτηθεί από τα εξής:

- Πως συλλαμβάνει το ίδιο το άτομο τις πιέσεις αυτές.
- Την ένταση, το χρόνο, τη διάρκεια και τον αριθμό των πιέσεων.
- Την φυσική και επίκτητη δυνατότητα του για αντίδραση στις πιέσεις.
- Παράγοντες ενδοπροσωπικούς και διαπροσωπικούς καθώς και περιβαλλοντολογικούς.
- Τη συσχέτιση των πέντε διαστάσεων που συγκροτούν το άτομο.

Callista Roy:

Το μοντέλο της προσαρμογής

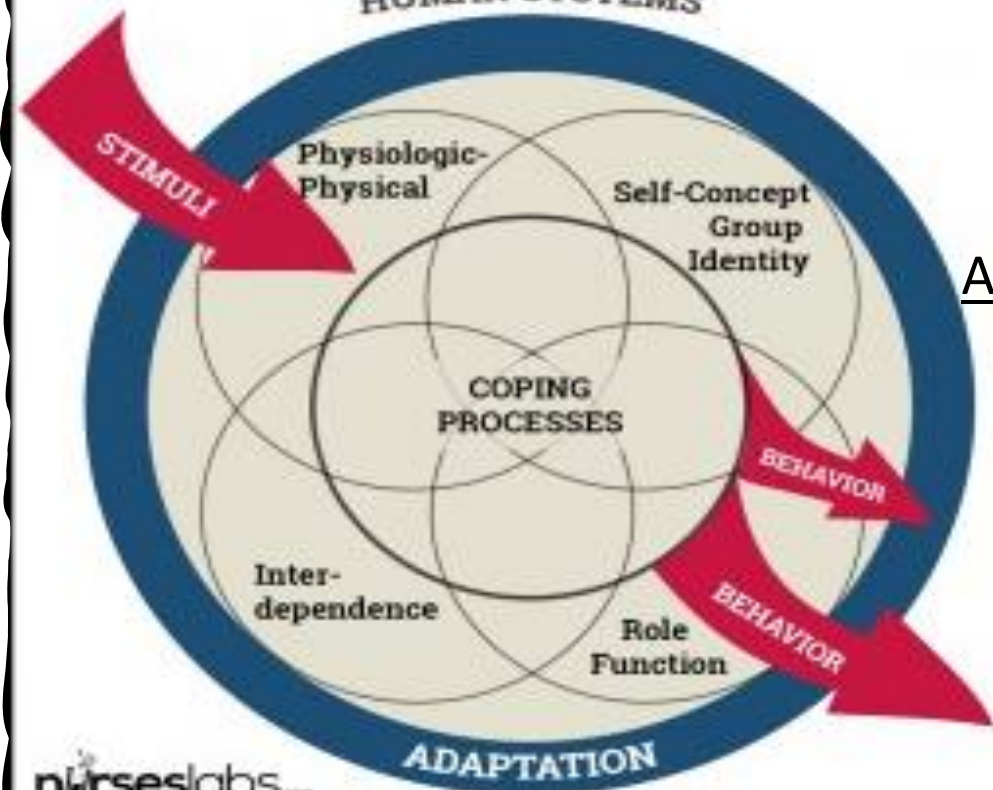
- Το μοντέλο προσαρμογής της Roy επικεντρώνεται στην προσαρμογή των ατόμων στις αλλαγές σε σχέση με το περιβάλλον και καθοδηγεί στην αξιολόγηση των ατόμων για την κατάλληλη προσαρμογή.
- Ενισχύει τις ικανότητες των νοσηλευτών για τη βελτίωση της αλληλεπίδρασης των ανθρώπων με το περιβάλλον από το οποίο περιβάλλεται, για να παρέχει μια αποτελεσματική προσαρμογή.
- Διαθέτει μια συνεπή διαδικασία της νοσηλευτικής που κατευθύνει τη νοσηλευτική πρακτική προς την παροχή μιας ολιστικής φροντίδας για τους ασθενείς.

Callista Roy: Το μοντέλο της προσαρμογής

Roy Adaptation Model

Diagram of Human Adaptive Systems

HUMAN SYSTEMS

- Η θεωρία της Roy αποτελείται από **τέσσερα προσαρμοστικά επίπεδα**, που αποτελούν και τις ειδικές κατηγορίες οι οποίες εξυπηρετούν την αξιολόγηση. Μέσα από τα τέσσερα επίπεδα «επιτελούνται οι αποκρίσεις και αλληλεπιδράσεις του ασθενούς με το περιβάλλον και διαπιστώνεται η προσαρμογή».

Αυτά είναι :

1. *Το φυσιολογικό-φυσικό επίπεδο* (Οι φυσικές και χημικές διαδικασίες που αποτελούν τις λειτουργίες και δραστηριότητες των ζωντανών οργανισμών).
2. *Το επίπεδο ταυτότητας εαυτού-έννοιας-ομάδας* (Εστιάζει στην ψυχολογική και πνευματική ακεραιότητα και αίσθηση ενότητας, νοήματος, σκοπού του σύμπαντος).
3. *Το επίπεδο λειτουργίας ρόλων* (Αναφέρεται στο ρόλο που κάθε άτομο αναλαμβάνει στην κοινωνία, εκπληρώνοντας την ανάγκη της κοινωνικής ακεραιότητας).
4. *Το επίπεδο αλληλεξάρτησης* (Οι στενές σχέσεις των ανθρώπων και οι σκοποί, δομές και ανάπτυξη, ατομικά και ως σύνολα, και το προσαρμοστικό δυναμικό αυτών των σχέσεων).

Martha Rogers:

Η επιστήμη του ενιαίου και μη αναγώγιμου ανθρώπινου όντος

- Η Rogers τόνιζε ότι το άτομο αποτελεί «ένα ενιαίο ενεργειακό σύστημα», που βρίσκεται σε «συνεχή αμοιβαία αλληλεπίδραση με το σημαντικό ενεργειακό σύστημα», επιτυγχάνοντας τελικά να επηρεάσει δραστικά το χώρο της νοσηλευτικής και να ενθαρρύνει τους νοσηλευτές στην αντιμετώπιση του ατόμου ως ολοκληρωμένης ενότητας κατά τον προγραμματισμό και την παροχή φροντίδας.

The slinky represents the continuous, open life process moving unidirectionally from conception to death in a non-linear plane.

Martha Rogers: Η επιστήμη του ενιαίου και μη αναγώγιμου ανθρώπινου όντος

- Ο άνθρωπος χαρακτηρίζεται από:
 - τη φαντασία
 - την ικανότητα αφαίρεσης (με την αφαίρεση ο νους συγκρατεί τα βασικά γνώρισμα των αντικειμένων αφαιρώντας τα υπόλοιπα)
 - τη γλώσσα
 - τη σκέψη
 - την αίσθηση
 - το συναίσθημα

Jean Watson:

Η θεωρία της επιστήμης της ανθρώπινης φροντίδας

- Η **Watson** πιστεύει ότι πολλές έννοιες που εντοπίστηκαν από τη Florence Nightingale και άλλες μορφές της νοσηλευτικής, εξακολουθούν να ισχύουν στη σύγχρονη κλινική πρακτική.
- Παραδοσιακές απόψεις, όπως η **αναγνώριση** της **μοναδικότητας** και της **πνευματικής διάστασης** του ατόμου, η **ικανότητα να φροντίσει τον εαυτό του**, καθώς και η **δύναμη της αλληλεπίδρασης** ανάμεσα στον νοσηλευτή και τον ασθενή, είναι εμφανείς σε όλη τη θεωρία της φροντίδας.
- Επίσης, η θεωρία της φροντίδας είναι επηρεασμένη από τη φιλοσοφία, τον πνευματισμό, τον μυστικισμό και τη μεταφυσική.

Jean Watson: Η θεωρία της επιστήμης της ανθρώπινης φροντίδας

- Η **Watson** στη θεωρία της διατυπώνει **δέκα παράγοντες** φροντίδας, τους οποίους οι νοσηλευτές πρέπει να υπηρετούν **προκειμένου να παρέχουν ολιστική φροντίδα** στους ασθενείς.

Αυτοί είναι οι εξής:

1. Ουμανιστικό-αλτρουιστικό σύστημα αξιών.
2. Πίστη-ελπίδα
3. Ευαισθησία προς τον εαυτό και τους άλλους.
4. Ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης, αλληλοβοήθειας και φροντίδας.
5. Έκφραση θετικών και αρνητικών αισθημάτων και συναισθημάτων.
6. Δημιουργική, εξατομικευμένη και αποτελεσματική διαδικασία φροντίδας.
7. Διαπροσωπική διδαχή και εκμάθηση.
8. Υποστηρικτικό, προστατευτικό και/ή επανορθωτικό πνευματικό, φυσικό, κοινωνικό και ψυχικό περιβάλλον.
9. Υπερέταση των ανθρώπινων αναγκών.
10. Υπαρξιακές-φαινομενολογικές και ψυχικές δυνάμεις.

